

Fonts, poesia i bells paratges del Brull

Des dels Esqueis mirant Puig Castellar i el Brull a ponent (R. Pasaret)

TEXT I FOTOGRAFIES D'OSCAR FARRERONS VIDAL

El Brull és un municipi osonenc que té la major part dels seus 41 km² dins del Parc Natural del Montseny. Els 260 habitants que hi ha censats actualment es reparteixen entre els petits nuclis del Sant Cristòfol de la Castanya, Sant Jaume de Viladrover, la moderna urbanització de l'Estanyol i el propi nucli capital configurat per l'església de Sant Martí, el Castell, l'ajuntament i un parell de cases.

Arribarem al Brull per la carretera BV-5301, des de Seva pel nord i des de Palautordera pel sud. Podem aparcar davant mateix de l'església.

Sant Martí del Brull

Església de nau única amb absis semi-circular a llevant i coberta de teula àrab a dues vessants. Nau amb volta de canó amb llunetes i reforçada amb arcs torals, i a l'absis volta de quart d'esfera. La porta principal actual és a ponent. L'església ha sofert el pas del temps, incorporant diferents estils arquitectònics, com el portal d'accés al 1588 i el campanar bastit el

1791, però conservant encara vestigis de l'època romànica, com l'entrada original a migdia, les arcuacions esglaonades, i l'orientació a l'est. Les policromies originals romàniques de l'absis es troben exposades al Museu Episcopal de Vic. Els canvis soferts al llarg del temps, i els seus murs originals romànics repujats, li donen un aspecte propi del segle XVIII, amb l'aparell format per petits carreus tallats de forma regular rejuntats amb calç, on destaca el color rogenc característic del lloc. L'església de Sant Martí es troba documentada com a parròquia ja al 1029, malgrat que va ser consagrada al 1048 pel bisbe Guillem de Balsareny.

Iniciem la nostra excursió pel sender local senyalitzat SL-C 85, un agradable caminó que ens permetrà gaudir d'alzinars, matollars, ginesters i fagedes. Sortim del Brull per la pista de les Planes, direcció nord-oest, i seguim fins el pla de Sant Martí. Aquí de seguida abandonarem la pista per seguir el sender que primer pren direcció sud i després oest, vorejant Puig Castellar pel sud, i caminant paral·lels a la carretera BV-5301 però per una cota superior, prou lluny per evitar-nos molèsties. Pel caminó és fàcil d'observar el plegament geològic que es va produir fa 300 milions d'anys per l'acció de forces tectòniques, donant lloc a cavitats pètries entre les

enormes roques vermelles. També ens acompanyen força murets de pedra seca de centúries enrere. Quan portem caminats 1.4 km, creuem la carretera i entrem a una pista asfaltada.

Als dos primers sots que travessem hi havia localitzades antigament dos manantials avui perduts, la font de la Puça i la font del Poll. Continuem a est de manera tranquil·la, fins que quasi planejant arribem a la Castanyera, presidida per la seva creu. Es tracta d'un monumental crucifix format per tres blocs de secció quadrada de pedra: el cos principal mesura 4,5 metres d'alçada i el creuer 2 metres de llarg.

La Castanyera

Masia històrica documentada des de 1276, malgrat que l'actual edifici és de 1762. Fins als anys 60 va tenir activitat agropecuària, però després es convertí en un alberg del Cottolengo del Pare Alegre, avui en molt bon estat de conservació. Al costat s'hi va construir una ermita neoromànica al 1985 (obra del despatx d'arquitectura Balcells). A l'entrada de la Castanyera trobem la font homònima, en un tòtem de pedres encimentades que conté una petita capelleta a dalt de tot. També hi ha una gran pedra vermella plana, on possiblement hi havia una poesia, ara desconeguda per nosaltres, perquè tot està esborrat. L'aigua surt prement un antic polsador, però sense massa pressió, a poc a poc, sense pressa. És possible que l'aigua vingui d'una captació que trobarem força més amunt, al sot de Riudeboix. Prosseguim la pista 250 m fins arribar a la Morera.

La Morera

Tot i que la primera documentació data de 1419, la construcció actual és del segle XVIII. Es tracta d'una masia amb planta baixa, dos pisos i golfes, coberta amb teulada de doble vessant. Presenta un volum afegit a la façana de ponent que només arriba a l'alçada del primer pis. L'entrada principal és a la façana sud, al davant de la qual hi ha l'era enllosada, delimitada a ponent per uns antics corrals i a llevant pels vells graners. Avui ha abandonat l'activitat agrícola i és una casa de turisme rural. Davant mateix hi ha un magnífic pou amb carreus grans i regulars que emmarquen l'obertura.

Després de la Morera l'antic camí perd el seu arranament i es converteix en una

La Castanyera

La Castanyera vista des de Fontdefaig

pista terrera, que ha quedat pràcticament intransitable als vehicles després del pas de la tempesta Glòria al gener 2020. Traversarem el sot de Riudeboix, que baixa ben ple d'aigua, i a partir d'aquí ja sols tenim un viaró estret fins arribar 900 m més enllà a Fontdefaig.

Fontdefaig

Mas del segle XVIII, originalment denominat Casanova de la Castanyera, que finalment adoptà el nom de la propera font.

La construcció que avui veiem és una restauració poc respectuosa amb els elements arquitectònics originals, portada a terme als anys 70, que va unir dos volums primigenis formant un gran conjunt que mira a sud. Retrocedim 50 m per la pista en direcció oest arribem a la capella de Maria Mitjancera. Abans trobem una gran estela de pedra amb el poma cisellat de Verdaguer "Dalt de l'Ermita":

Quan ja l'alegre estiu és a la posta i arrencant a les selves son cabell

Fonts, poesia i bells paratges del Brull

l'octubre lleganyós plorant s'acosta
de boires abrigat amb gris mantell,

Les formigues alades ací es venen
de la reina del cel a despedir,
en sa peanya a voliors s'estenen
per adorar ses plantes i morir.

Del formiguer humà pobre formiga
per ma dissort ales posí també:
volant, volant deixí ma terra amiga
i son cel blau únic que he vist serè.

Més puix hi so tornat a ma nau vella
cap il·lusió la treurà més del port;
l'hivern arriba: obriu-me la capella,
Bon ermità, i esperaré la mort.

La Morera

Capella de Maria Mitjancera

El 3 de setembre de 1961 es va inaugurar aquesta feréstega esglesiola de pedra amb façana principal a llevant de fusta, benedida pels mossens Joan Colom i Narcís Casanovas. Al 1962, en motiu del XIII Aplec de Matagalls, es va aixecar al redós de l'ermita una font dedicada a la Mare de Déu, nom que també pren a vegades aquesta font. Es tracta d'una font patrocinada per mossèn Narcís Casanovas i els apleguistes de Matagalls, dedicada a Maria Mitjancera de Totes les Gràcies, tal i com ho testimonia la placa metàl·lica que encara està collada a la font amb un poema de Joan Colom:

Oh Maria Mitjancera,
de les deus de l'infinit
aquest poble a Crist ungit
vostres gràcies espera.
Escolteu l'humil preguera
de tota vostra fillada.
De mercès sou la riuada
que al món omple de frescor,
de l'Amor feu-nos el dó,
dolça Mare Immaculada.

Unes tosques escales de pedra permeten baixar a una terrassa inferior des de darrera l'ermita. En aquest espai acollidor, del muram de pedra que conté la muntanya en surt el que queda del broc, ara rovellat. Sobre, una gran pedra triangular sembla coronar la font. Al costat dos bancades de pedra amb un tauló horitzontal per fer més còmode el seient, tot i que ara

Capella de Maria Mitjancera

la fusta està força malmesa. El lloc té un aire melancòlic, com si trobés a faltar la gent que antigament si arraulia després de la missa a la capella. La vista que s'obre cap al torrent de la Fageda i al fons Seva és impressionant. Tornem al mas, i prosseguint el SL-C 85 en 200 m arribem a la font de Faig.

Font de Faig

Una paret de pedra adossada al marge acumula les terres mentre fa de frontal a

la font i de respatller a un banc per seure. Al mig de la paret és on hi ha la sortida de l'aigua, ara regulada per una aixeta moderna. L'aigua cau a una pica quadrada d'obra vista. A continuació seu arrenca un muret rematat amb rajoles que serveix de paret a la bassa i delimita l'espai que està empedrat. Al costat de la font hi trobem una bassa obrada en pedra de forma rectangular però arrodonida per un costat, de metre i mig de profunditat i amb un pedrís que l'envolta. Antigament el refranyer popular deia que l'aigua de la font

era medicinal. La font tal i com la podem veure avui va ser construïda al 1962, tot i que és una deu d'aigua molt antiga. En el pedró de la font s'hi pot llegir un poema original de Guerau de Liost que diu:

Oh l'aigua nacarina,
Germana de la llum
Qui et perds, feta polsina,
Com volador perfum
Qui cantis nit i dia
I, en pròdig devessall,
Cascadejant avall,
Escampes l'alegria

La font va ser restaurada el 27 de maig del 1999 sota el patrocini de la Federació d'Associacions de la Gent Gran de Catalunya, la diputació de Barcelona i l'ajuntament del Brull en motiu de l'Any Internacional de la Gent Gran.

Continuem la nostra excursió muntanya amunt, sempre cap a l'est. Una passera de fusta permet creuar el sot de la Jaça. El viarany va agafant pendent però tot d'una descendeix suaument fins creuar el sot que baixa de coll Formic. Ara el sender pren direcció nord-oest, just el contrari del que la nostra intuïció ens indica, però és que iniciem un parell de llaçades per guanyar cota i arribar a coll Formic, punt final del SL-C 85. Just abans trobarem el senderó que baixarem per visitar la font de Bosch i Jover.

Font de Bosch i Jover

També anomenada font de coll Formic, tot i que no és l'única font propera al coll. La font de va ser inaugurada al 1964 a partir de la petita deu d'aigua (que ja existia al lloc des de temps immemorials) coincidint amb el XVI Aplec de Matagalls, i beneïda pel bisbe de Vic Ramon Masnou la mateixa tarda del dia de la romeria fins la Creu de Matagalls. Josep Petit la va definir poèticament com "una nova font en el Sagrat Montseny. Una nova Ametista en el petit Sinai, en el Bell Calvari, una nova lletania en el verb poètic dels moderns pelegrinatges a la Creu de Catalunya"

La font va ser ideada i construïda per amics i deixebles del poeta homenatjat amb el suport del rector i l'alcalde de l'Hostalet de Balenyà, lloc de residència de Bosch i Jover. A la font hi podeu trobar un pedró sota les quatre barres de ferro forjat amb un quartet del poeta, extret de

Font de Faig amb Montserrat de Quadras, vídua de Guerau de Liost (Delmiro de Caralt, 1962)

Font de Bosch i Jover

l'Acció de Gràcies que va escriure amb el lema "Tot és vostre Senyor":

Pel nostre verb; pel Sol de l'Alegria;
per l'aigua clara de les fonts, del cel;
per la goteta humil de Poesia
que heveu infós en tot el meu anhel....

Miquel Bosch i Jover (Calders, 1900 - Hostalets de Balenyà, 1960) fou poeta, humanista, mestre de talent privilegiat especialment per les seves infatigables

inquietuds literàries, va escriure la lletra de l'himne dels Aplecs de Matagalls, i va col·laborar en moltes altres tasques en benefici sempre de l'Aplec. Tornem a coll Formic. A l'altre costat de la carretera anem a visitar la Creu Carlina.

Creu Carlina

Creu metàl·lica de 1913 (catalogada BCIL) que descansa sobre una peanya de carreus, amb una alçada total de tres metres.

Fonts, poesia i bells paratges del Brull

La creu és clavada a la pedra per una esfera metàl·lica. A la cara nord-oest hi ha una placa de forma pentagonal amb la inscripció: "Pregueu germans per les víctimes inhumanament sacrificades per una partida carlista en aqueix terme de Collformich los dies 10 y 11 de janer del any 1874". Durant la Tercera Guerra Carlina, després de la presa de Vic per part de les tropes carlines al 1874, els soldats i voluntaris nacionals van haver de fugir. Quan eren a la Calma un escamot de carlins dirigits per Ramón Vila els va capturar i els va dur a la propera masia de Santandreu de la Castanya, on van ser afusellats més d'un centenar de liberals. Aprofitem que som a coll Formic per baixar 200 m pel voral de la carretera en direcció oest, per poder gaudir d'una magnífica font.

Plegament geològic que trobem al SL-C 85

Font de Sant Jordi

També anomenada tradicionalment font Cabridella. Sembla que va ser costum durant una època que cada vegada que s'arranjava una font rebatejar-la, com aquest cas quan es va restaurar al 1965 per part de l'associació Amics Aplec de Matagalls. La font està situada a peu de la carretera, i s'hi accedeix per unes escales de pedra que la separen del vial. Del mur rocallós surt un gruixut broc, i a la pedra de dalt hi ha incrustat un escut de ferro amb el nom de la font amb lletres en relleu. El mur del costat té una placa dedicada a Xevi Calm i Vilaró penjada al juliol de 1984 per la Unió Ciclista de Taradell, amb una part del bonic poema de Joan Maragall "En la mort d'un jove":

Te'n vas anar

amb aquell ponent dolcíssim...
Caigueres, lluitador, al marxar a la lluita.
Somreies a la força dels teus muscles
i glaties per guerres i corones,
i tot de cop t'has esllanguit per terra
amb els ulls admirats....

Remuntem 100 m la carretera per agafar la pista terrera de Sant Segimon a la nostra esquerra, i després ascendim per la carena dels Roures seguint les marques del GR 2. A l'arribar a l'Acampam, abandonem el GR 2 i continuem a l'esquerra pel camí de Sant Segimon, perfectament indicat. En 700 m arribem al pla de la Terma. Ens desviem momentàniament a la dreta per ascendir durant 400 m i arribar al Turó d'en Besa, punt més elevat de la nostra excursió.

Turó d'en Besa

Encimbellat a 1.394 m aquest turó és coronat per una caseta de comunicacions. És habitual haver de compartir l'espai amb les vaques que tranquil·lament hi pasturen, mentre podem extasiar-nos amb les majestuoses vistes tant als Pirineus com a la Mediterrània, segons mireu a nord o a sud.

Retornem al pla de la Terma i continuem la pista de Sant Segimon a nord. En 250 m arribem al pla dels Cinc Sous (també dit a vegades dels Cent Sous). Aquí abandonem la pista i tresquem pel corriol que continua a nord. Ara estem seguint el Meridià Verd, una iniciativa per commemorar la mesura del meridià de París que va servir de base per definir la unitat

XALET DE LA MOLINA

Vacances per als socis de la UEC

ESTADA DE 6 DIES + PERNOCTACIÓ I EL SETÈ DIA GRATUÏT

✓ **178,20€ (Mitja pensió)**

✓ **232,80€ (Pensió completa)**

✓ **No espereu a última hora, places limitades**

SORTIDES: Puigmal, Tossa d'Alp, refugi de Rebst, Coll de Pal, Banys romans de Dorres, Font Romeu, Pla de la Calma, Búnkers Pla d'anyella i MOLT MÉS!

De l'1
de juliol
al 15 de
setembre

Unió Excursionista de Catalunya

del metre. El Meridià Verd és un sender excursionista internacional que va del mar del Nord fins al Masnou, i que aquí forma part de la nostra caminada. A 600 m passarem pel Turó dels Esqueis, i a 300 m més abandonem la traça principal, per agafar el trencall a ponent, que ens portarà a collet Font Pomereta. Tot i el nom del collet la font no està aquí, sinó que cal baixar pel tirany que travessa el bosc a nord i allà baix a peu de pista si trobem font Pomereta.

Font Pomereta

Va ser construïda pels amics granollerins de l'Aplec de Matagalls el 1963, seguint la tradició que cada any una colla de l'aplec construïa una nova font.

Aquesta font és origen del sot homònim, més a baix denominat torrent de les Hortes de Sobrevia, on neix el riu de Mules. Encastada a la paret de pedra hi ha una placa ceràmica de 1986 dedicada per l'Agrupació Excursionista de Granollers a en Francesc Casas i Amigó, amb la seva poesia:

Els bons aires que respiro
Aquí dalt son catalans;
Les persones que hi albiró
En fan cara de germans.

Just a font Pomereta torna a passar el Meridià Verd, que resseguiem en direcció nord-oest durant 700 m. Arribats a aquest punt unes fites de pedres ens marca un viaró que s'endinsa per un bosc tancat, fins arribar al pla de la Castanyera. Passem just per la torra d'alta tensió que aquí creua el Montseny, i just després

Església romànica de Sant Martí del Brull, inici i fi de la nostra excursió

tresquem pel corriol tancat per ginebres i brucs a banda i banda fins arribar als Esqueis. Es tracta d'una magnífica tartera amb vistes a oest cap a Puig Castellar i el Brull, i vistes a llevant cap a coll Formic, i al fons de la vall la massia de la Castanyera.

Baixem en compte els esqueis, després travessem un alzinar en explotació forestal i tornem a voltar Puig Castellar, tot i que a l'inici ho hem fet pel sud i ara la pista que seguim és la que circumscriu el turó pel nord. Una mica més i ja som una altra vegada al Pla de Sant Martí.

Acabem al Brull. Si hem obert força la ment, el cor i els ulls, segur que ens em-

portem a casa una mica d'amor i una mica de seny, tal com va cantar el poeta Guerau de Liost. Hem gaudit de les fonts i la poesia escampades per arreu d'aquest trosset del massís, respectant el lloc i la natura d'on hem passat, perquè les noves generacions pugin continuar gaudint d'aquesta reserva de la biosfera que és el Montseny.

Distància: 15.9 km, recorregut circular

Desnivell positiu: 725 m

Desnivell acumulat: 920 m

REFUGI DE REBOST

Vacances per als socis de la UEC

> Pensió completa 3 dies: 47€/dia. Menors d'11 anys 31€/dia

> Mitja pensió 3 dies: 32€/dia. Menors d'11 anys 25€/dia

Els 3 dies inclou un esmorzar i un mapa de la zona de regal. No espereu a última hora, places limitades!

10 circuits fixes d'orientació. Excursió al Refugi de la Molina. Excursió a la Pobla de Lillet (Tren del Cement, Jardins Artigues i Museu del Cement). Visita a Castellar de N'hug i Fonts del Llobregat. Visita al Museu de les Mines de Cercs i al Jaciment de Fumanya Dinosauris. Activitats aquàtiques al pantà de la Baells i vies ferrates, barranquisme i escalada a Vallcebre

De l'1
de juliol
al 15 de
setembre

Unió Excursionista de Catalunya